

Horváth Eszter

**Így lehet gondolkodni, még ha szép lányok jönnének is
(Greccsó Krisztián: Megyek utánad kritika)**

Posztkommunista országgént van szerencsénk egyelőre azon kiapadhatatlannak tűnő forrásból merítkezni az irodalmi életben, amit ez a korszak nyújt. Daru élete, a magyar beatkultúra megtestesítője a kortárs irodalomban, összegyűjti azon erős reflektációs hullámot, amelyet a tinédzserek átélnek napjainkban, a coming-of-age hatást. A beat lüktetésétől kezdve a magyar kopasz kutyákon a mezei huszonegyedik századi magyar ember kétségbeeséséig ötvöz mindent. S hogy mi sül ki belőle?

Valószínűleg azon a határon vagyunk, hogy még nem tudjuk eldönteni, merre is találunk meg a coming-of-age szellemiség helyét társadalmi értékrendünkben. Mindenesetre annyit kijelenthetünk, hogy egyfajta terápiaként szolgál a felnőttélet előtti zűrzavaros korszak feldolgozásához. Greccsó könyvét egy kifejezésben posztkommunista tinédzserek útkereső könyvének lehetne nevezni, minden szükséges felszereléssel és motívummal a múlt századból napjainkra ható kulturális maradványokkal. Mi teszi különlegessé? Hát az, hogy magyar, no meg hogy nem ragad meg egyetlen lánnyal húzott-vonott kapcsolat mellett, keményen a képünkbe vágja, hogy igen is Lili jön és Eszter megy, csak Daru marad.

A karakter pedig, aki mellett jönnek és mennek a lányok, az elrontott, feldolgozatlan tehert adó kapcsolatok, szépen lassan átítatódik a megkeseredett, tudatmódosító szerek forgatagába lökött életérzéssel. Mindezen történés pedig kifejezetten tárgyilagos. Greccsó nem cécózik holmi filozofálgatással, nem pátyolgatja főhőse lelkét, ahogy az pont egy ilyen stílusú regényhez illik, a leépülés folyama megállíthatatlan és megkérdőjelezhetetlen. Csak az olvasóban merül fel újra és újra: mitől zseniálisak mégis ezek a meggyötört, sodrásban élő emberek? Mit teremtettél, Kerouac?

Két fő előnyéből, a magyarságtudatából, illetve a párkapcsolaton keresztüli fejlődésből építkezik a mű veleje. Erős részeit képezik a regénynek a földrajzi vonatkozások, emlékekkel ruházza fel a Körös-partot, a gyermekkor rózsaszín köde fedi a Tisza vonalát. A női szereplők jelenléte pedig természetesen kulcsfontosságú. Rájuk támaszkodik Daru, rájuk támaszkodik az író, az olvasót nem is említve. Mindegyikükről megtudjuk családi állapotát, azt, hogy a szüleivel milyen viszonyban van és hogy milyen kispolgári életet él. Mindez kihat a Daruval való kapcsolatukra, beszél Greccsó gondolatvilágáról a párválasztással kapcsolatban, és egy

újabb kulturális csámcsogni valót ad egy társadalmi paradoxon képében: Bár pontosan nem kapunk datálást, a szereplők életstílusán észrevehető, hogy ez idő tájt vedlik le a rendszer súlyos béklyóit, kapkodva keresve a lehetőségeket, hogy csatlakozzanak a nyugati kultúrához. A nők ismét igényt tarthatnak személyes életre, bár az elvárás, hogy otthon üljenek a seggükön és legalább naponta nyalják fel a padlót és mossák ki a szennyest még mindig szembetűnő.

S ezek a sztereotípiák valamilyen furcsa módon ki is ütköznek Daru választottjain. Lili zsenge kora ellenére igen kreatívan csalja meg legjobb barátját, nem beszélve a követhetetlen mocskos káoszról, amelyben Sárával dagonyáznak. Míg Gréta fel-felbukkan Daru életében, hisz ő volt Eszter után az első, Adél villódzó útjelzőként suhan át, de csak Juli marad a végére. No, igen. Eszter. Hogy milyen szerepet tölt be az ember életében első komolynak tettetett párkapcsolata, amely nem a szokásos szakító-módon ér véget? A játékos kezdéssel Lili után Eszter egyenesen megbélyegzi a tinédzser Darut. Olyan sérelmekkel, lelki sebekkel, nem utolsó sorban tanulságokkal látja el, amelyet ő soha életében ki nem heverhet.

Mindeközben jövőjének, személyiségének kiteljesedése lóg a levegőben, de a „belső Daru” valahogy mindig megakadályozza ezt. Bizony, komoly mentális kapocs köti össze a könyvben megformált Darut, és az író. Ő Daru, de amikor már ezt meséli, senki nem emlékszik rá, milyen is volt Daruként. E szoros kapocs nyomán pedig fantasztikus történetvezetés pereg le a szemünk előtt, akár élethelyzetek és szituációk, akár beszélők között adogatva a meseszálak stafétabotját. Így lehet, hogy a könyv egyik legérdekesebb része formai szempontból a párbeszéd hiánya, azonban Daru mégis megszólaltatja őket elbeszélésében. S ez felveti a kérdést: Vajon tényleg így történt minden, vagy csak a főhős idealizált világát kapjuk meg, letisztulva, sallangmentesen? Valószínűleg nem. Tény, hogy minden Darun keresztül szűrve kerül papírra, stílusa mégis őszinte, figyelni bensője összes rezdülését, amit jól mutat, hogy némely résznél összekavarodunk, vagy megszakad a logikailag egymás után következő mondatok fonala, mivel a mesélő lelkén is zűrzavar veszi át az uralmat. A fejezetek a lányokkal való kapcsolat szerint vannak lebontva, amely egyfajta osztottságot kölcsönöz a vissza-visszatérő szereplőknek, helyszíneknek, érzéseknek. Annak ellenére pedig, hogy első nekifutásra egyetlen jelenidejű történetfolyamnak tűnik az egész, gyakran perspektívát, idősíkot váltunk, mi több, testének, mint emberi gépezetnek, elméjének mint kíváncsi humánumnak, és lelkének, mint érzékeny, elvont nézőpontnak külön-külön leíró-, és mesélő-rész jut.

Ami viszont konklúziókat megkeverheti, az a végkifejlet. Mikor a történet közepében

ugrálunk gyermekkor, és fiatal felnőtt időszakok között, a különbség abszolút észrevehető a hangnem változásában, a szókincseltérésében. Ám mindezen alapvető dolog felett van valamilyen formai jellemző, ami sohasem változik, amitől Daru mindig Daru marad. Gondolatvilágának menete hat éves iskolásként és egyetemistaként is egy és ugyanaz. Na már most, hogy ez szomorú lenne-e, vagy épp egyedivé teszi az írást e frappáns megoldással, nagyon nehéz eldönteni. Az utolsó oldalak kifejezetten sántikálnak e miatt az egysíkúság miatt, az egyedüli tanulság az lesz, hogy nem számít, figyeli-e őt a volt szerelme, s elfordítja a fejét. A könyv egészét viszont remekül fogja közre a főhős e fajta változatlansága. Kicsit sajnálandó, hogy felébresztheti bennünk a gondolatot, hogy Daru nem nőtt fel, tapasztalatai nem hoztak változást lelki világában, azon felül viszont alátámasztja a fikción belüli hitelességet, miszerint ezt a könyvet Daru egyetlen idősíkban és helyen írja, valamint a kapcsolatot író, illetve karakter között. Talán szintúgy a megformáltság ezen jellemzőjéhez köthető, hogy az érezhető Kerouac-féle cselekményhajtás ellenére valahogy nem találja meg az egyensúlyt két kultúra összeöntésében. Jobban hajaz egy züllött Amerika hatvanas éveiben játszó írásra, semmint, hogy némi életkedvvel töltené meg magát. Egyszerű hiányérzetünk van, hiszen ha egy Szent Johanna Gimitől az Útonig terjedő skálán akarjuk belőni az optimizmusát, akkor jobban hajlik a sötét oldalon lévő Úton felé. Persze ez egyben a komolyságát is emeli, mégis vágyunk rá, hogy Daru jobbat érdemeljen, csak a boldogság szikrája adatna meg neki.

Az elemzés hosszúságából is kitűnik, hogy van min átrágni magát annak, aki nekifut Grecsó legújabb művének, s hogy ez az olvasásra fordított idő nem mindig lesz épp egy leányálom, de hát így van ez már csak az elgondolkodtató könyvekkel. Összességében egy felnövési regény minden követelményének megfelel, már ha van ilyen ebben a lázadó stílusban, egy kis magyaros csavarintással megspékelve. Frissítően realiztikus, némi naturalista árnyoldallal, leginkább azon tinédzsereknek és felnőtteknek, akik ismerik, hogyan kell gondolkodni. Be kell valljuk, ilyen minőséget manapság tárt karokkal illendő fogadni nem csak magyar, hanem világirodalmi szinten is.